

Uppföljning av Länsstyrelsens tillsyn 11 och 12 november 2025

Inledning

Inspektionen har skett genom ett platsbesök på förvaltningen den 11 och 12 november 2025. Vid inspektionen granskade Länsstyrelsen nämndens register över ställföreträdarskap och 142 enskilda ärenden.

Länsstyrelsen riktar kritik mot nämnden på följande punkter:

- Brister gällande akthållning
- Långa handläggningstider för granskning av årsräkningar
- Långa handläggningstider för handläggning av sluträkningar
- Långa handläggningstider för ärenden under upplägg
- Brister i tillsyn av förvaltningen av barns medel
- Brister i handläggningen av ett överklagat beslut

Granskning

Ärendehanteringssystemet Lex

Länsstyrelsen lyfter att det fortfarande är svårt att få en rättvis bild av vad som sker över tid i olika ställföreträdarskap då alla handlingar som rör ett ställföreträdarskap är sorterade efter ärendeslag utan en kronologisk översikt över inkomna och upprättade handlingar. Länsstyrelsen anser inte att nämndens sätt att ordna sina handlingar på uppfyller förmynderskapsförordningens krav på akt hållning.

Nämndens kommentar: I och med en fortsatt digitalisering av verksamheten så togs beslut om en övergång från fysisk huvudakt till digital huvudakt. Ordningen i våra fysiska akter kan likställas med den ordning vi håller våra handlingar i idag. I de fysiska akterna ordnas handlingarna in i konvolut efter de processer verksamheten jobbar med. På liknande sätt sorteras handlingarna idag i den digitala akten i Lex. Det dagboksblad som tas ut idag vid arkivering samt vid överflytt till annan kommun är uppbyggt som ett diarium där man kan se inkommande och upprättade handlingar i kronologisk ordning och där det även framgår vilket ärende de tillhör.

Nämnden behöver upphandla ett nytt ärendehanteringssystem då leverantören aviserat att nämndens nuvarande överförmyndarmodul i systemet Lex ska läggas ned. Stockholm är idag den enda överförmyndare som använder Lex. Leverantören vill avveckla systemet snarast möjligt men nämnden har ett avtal till mars 2030. Förvaltningen har pekat på stora behov av att utveckla ärendehanteringssystemet för att förbättra arbetsmiljön, effektivisera verksamheten och anpassa till ny lagstiftning men leverantörens intresse av att utveckla överförmyndarmodulen i Lex är begränsat. En förstudie behöver genomföras 2027.

Överflytt av akt till annan kommun

Länsstyrelsen lyfter att ärendehanteringssystemet Lex försvårar också arbetet för andra kommuner. De akter som skickas över från Stockholm är enligt den information Länsstyrelsen fått från flera kommuner bristfälliga, dels för att de är osorterade, dels för att de ofta saknar handlingar.

Nämndens kommentar: I tillägg till att nämnden ska upphandla ett nytt ärendehanteringssystem ingår nämnden i en pilot-projekt för säker digital kommunikation (SDK) med syfte att kunna skicka akter digitalt mellan överförmyndare och kommer att inom ramen för detta projekt utreda vidare hur en akts dagbok bör vara uppbyggd för att mottagande kommun lättare ska kunna ta del av informationen.

Långa handläggningstider gällande granskning av årsräkningar

Länsstyrelsen är kritisk mot nämndens långa handläggningstider för granskning av redovisningshandlingar i ärende Ö/2024:59684, Ö/2024:59796 och Ö/2024:61734. I tre ärenden tog granskningen över ett år vilket är alldeles för lång tid. I samtliga ärenden hos överförmyndaren ska regeln i 9 § förvaltningslagen om snabb och enkel handläggning vara vägledande. Länsstyrelsen uppger att de kommer att följa upp denna brist vid nästa inspektion.

Nämndens kommentar: Nämnden hade under 2024 höga balanser av ogranskade redovisningshandlingar. Detta som en negativ följd av flytt till nya lokaler, införandet av ett nytt ärendehanteringssystem samt omorganisering av förvaltningen. Flera åtgärder bedömdes krävas för att överhuvudtaget klara av att granska klart årsräkningarna under överskådlig tid. Resurser från andra enheter fick stötta i granskning samtidigt som en nödvändig del var att se över granskningsprotokollet och vad som granskningen skulle inrikta sig på. Årsräkningar där arvode begärts prioriterades på bekostnad av granskning av årsräkningar där arvode inte begärts. De senare fick istället skjutas över till granskningen 2025 och granskas i samband med årsräkning för 2024.

Nämnden instämmer i kritiken och anser, liksom Länsstyrelsen, att handläggningstiden för granskningen av ovan nämnda årsräkningar där arvode inte begärs har tagit för lång tid. Under 2025 nåddes granskningsmålet att 95 procent av årsräkningar där arvode inte begärs skulle vara färdiggranskade eller påbörjade senast den 1 december. Nämnden bedömer inte att det utifrån rådande förutsättningar är möjligt att samtliga redovisningshandlingar ska vara granskade inom sju månader i enlighet med JO's uttalande.

Långa handläggningstider för begäran om sluträkning för ensamkommande barn som fyllt 18

Länsstyrelsen konstaterar att nämndens handläggningstider i ärende Ö/2020:55419, Ö/2023:61381 och Ö/2025:4337 präglas av passivitet med långa perioder utan åtgärder eller inga åtgärder alls. Länsstyrelsen är kritisk mot nämndens passiva handläggning och långa handläggningstider gällande slutredovisning för barn som fyllt arton.

Nämndens kommentar: Nämnden instämmer i Länsstyrelsens kritik. Nämndens ärendehanteringssystem Lex saknar automatiserade noteringar kring exempelvis när en underårig blir myndig, att en huvudman avlider eller flyttar till annan kommun. Detta försvårar och fördröjer nämndens möjligheter att vidta adekvata åtgärder inom rimlig tid. Nämnden har dock sett över processen samt förtydligat ansvarsfördelning och den manuella hanteringen för att korta handläggningstiden från uppdragets upphörande vid myndighetsdagen till att redovisning begärs in.

Långa handläggningstider i ärenden under upplägg

Länsstyrelsen kan konstatera att det i ärende Ö/2024:78581 och Ö/2025:16923 gällande ansökan om förvaltarskap tar flera månader innan handläggningen av ärendena påbörjas. Därefter har de legat vilande utan dokumenterade åtgärder. Nämnden har ett ansvar att driva ärenden framåt och det är av rättssäkerhetsskäl viktigt att den enskilde får hjälp av en god man eller förvaltare så snart som möjligt. Enligt förvaltningslagen 23 § ska överförmyndaren se till att ärendet blir utrett i den omfattning som ärendet kräver. Länsstyrelsen är därför kritisk till den långa handläggningstiden i denna typ av ärenden.

Nämndens kommentar: Nämnden instämmer i kritiken och anser, liksom Länsstyrelsen, att handläggningstiden för dessa ärenden är för lång. Nämnden har ökande inflöde av ärenden inom processen. Nämnden undersöker möjligheten att omprioritera förvaltnings resurser och ser över prioriteringar och rutiner.

Brister i tillsyn av förvaltningen av barns medel

Länsstyrelsen har granskat ärende Ö/2023:69370 och konstaterar sammanfattningsvis att nämnden beviljar 14 uttag i perioden 7 februari 2024 till och med den 1 juli 2025 på 241 991 kronor totalt. Det finns ytterligare tre ansökningar där nämnden ännu inte har fattat beslut om att bevilja uttag. De tre ansökningarna är sammanlagt på 74 592 kronor och avser sådant som man tidigare beviljat uttag för.

Föräldrarna ska svara för underhåll åt barnet efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga (7 kap. 1 § föräldrabalken).

Uttag har beviljats för 7 resor under en kort period för kostnader för såväl barnet som förmyndaren. Uttag har beviljats för barnpassning (30 000 kr) vilket i huvudsak inte kommer barnet till nytta. Uttag har beviljats för kostnader för gravljus, skolfoton, födelsedagskalas och presenter till barnet och andra barn vilket normalt är kostnader som föräldrar brukar stå för.

Länsstyrelsen anser att nämnden förtjänar kritik för att ha beviljat en mängd uttag på felaktig grund och för att nämnden har brustit i sin tillsyn av ärendet.

Nämndens kommentar: Nämnden instämmer i Länsstyrelsens kritik. Nämnden har sedan Länsstyrelsens inspektion haft ett flertal möten med processgruppen för uttag och placeringar samt diskuterat förhållandet mellan 12 kap. 14 §, 16 kap. 1 § samt 7 kap. 1 § föräldrabalken och de överväganden och utredning som bör krävas vid uttagsansökningar för underårig i dessa fall. Nämnden har uppdaterat och förtydligat sina rutiner kring tillvägagångssätt och bedömning innefattande rimlighetsbedömningar och omfattning på uttag. Vidare har ett nytt arbetssätt införts där en eller ett par handläggare ansvarar för sådana ärenden där frekventa ansökningar inkommer. Detta för att handläggaren är insatt i ärendet vilket skapar effektivitet och helhetsbild. De tre pågående ansökningarna, vid Länsstyrelsens inspektion, har sedermera lett till avslag.

Uttagstillstånd utan motivering och lagrum

I ärende Ö/2025:17542 där en god man fått beviljat ett uttagsmedgivande noterade Länsstyrelsen att det saknades lagrumshänvisning, vilket också observerats i andra ärenden. Länsstyrelsen uppmanar nämnden att motivera beslut om uttagsmedgivanden. Besluten ska innehålla tillämpliga lagrum samt vilka omständigheter som varit avgörande för nämndens ställningstagande. Hur omfattande en motivering behöver vara är upp till nämnden att bedöma utifrån vilken typ av beslut som det rör sig om. I enklare beslut bör motiveringen kunna vara relativt kortfattad.

Nämndens kommentar: Nämnden har, i enlighet med Länsstyrelsens uppmaning, sett över beslutsmallar och uppdaterat dessa avseende motivering och lagrum för uttagsmedgivanden.

Placering av medel i specialfond utan samtycke

I ärende Ö/2025:9942 gällande ett förmynderskap ville en förmyndare investera 1,3 miljoner kronor i tre olika fonder. Länsstyrelsen konstaterar att det inte fanns något beslut om samtycke till att investera den omyndiges medel i en specialfond. Länsstyrelsen konstaterar vidare att uttagsmedgivandet rörde endast ett samtycke till att ta ut en viss summa pengar och det innehöll varken motivering eller lagrum. Länsstyrelsen uppmanar nämnden att se över sina rutiner kring samtycke av uttag till specialfonder och se till att det finns både motivering och lagrum i varje beslut.

Nämndens kommentar: Nämnden har, i enlighet med Länsstyrelsens uppmaning, sett över beslutsmallar och uppdaterat dessa avseende motivering och lagrum för samtycke till placering. Nämnden har gått igenom befintliga rutiner och aktuellt ärende och kan konstatera att nämnden normalt sett fattar samtycke till placering. I aktuellt ärende synes avsaknad av sådant beslut har skett av förbiseende.

Överklagan av ett avskrivet beslut

I ärende Ö/2025:1379 gällande en tillfällig god man enligt 11 kap 2 § föräldrabalken är Länsstyrelsen kritisk mot nämndens handläggning av en överklagan. Länsstyrelsen anser att informationen till klagande angående tidsfristen för överklagan är formulerat på ett otydligt och motsägelsefullt sätt. Det framgår tydlig att klagande vill överklaga nämndens beslut men det är oklart om hon har uppfattat hur det ska gå till. Länsstyrelsen anser också att själva beslutet som överklagas ska dokumenteras i ärendet så att det är möjligt att följa handlägningsprocessen. Länsstyrelsen uppmanar nämnden att se över sina rutiner kring dokumentation av handlingar och serviceskyldighet gentemot enskilda.

Nämnden instämmer med Länsstyrelsens uppmaning och arbetar med att ta fram en ny rutin om hantering av överklagan.